

МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА РАЖДАЕМОСТТА

Методология и основни понятия

Обект на изследване в демографската статистика са съвкупностите на демографските събития и съвкупностите на населението.

При изследване на раждаемостта се наблюдават съвкупността на ражданията и съвкупността на родените деца. Те се регистрират в момента на тяхното настъпване (появяване) и формират съответните периодни съвкупности за определен обхват от време. За текущата демографска статистика този обхват е една календарна година.

Понятието „раждане“ означава завършване на бременност, която има за резултат раждане на дете. То включва ражданията на живородени и мъртвородени деца, от които се изключват абортите.

В показателя „раждания“ се включва броят на живородените и мъртвородените деца, а не случаите на раждания, които могат да бъдат с едно, две или повече деца.

Според действащата методология до 2008 г. вкл. дефинициите за статуса на родените деца са следните:

За живородено се смята дете, което при завършване на бременността, независимо от продължителността ѝ, е с тегло 1 000 или повече грама и е дало признаци на живот. Признаците на живот са дишане, сърдечна дейност, пулсация на пъпната връв или волево движение на мускулите. При наличието на един от тези признаци се смята, че детето е родено живо.

Родилен плод с тегло по-малко от 1 000 грама, се приема за живородено, ако е преживял 6-ия ден от раждането си.

За мъртвородено се смята дете, което при завършване на бременността не е показало признаци на живот и дължината му е 35 и повече сантиметра или бременността е продължила не по-малко от 28 седмици. Към мъртвородените деца не се отнасят абортите, които представляват преждевременно прекратяване на бременността по изкуствен или естествен начин.

Според същата методология до 2008 г. за аборт се смята прекратяване на бременността, когато плодът не е показал признаци на живот и дължината му е под 35 см или бременността е продължила по-малко от 28 седмици. За аборти се приемат също и случаите, при които плодът е с тегло до 1 000 грама и не е преживял 6-ия ден от раждането си.

От 2009 г. според Наредба №32 от 30.12.2008 г. на Министерството на здравеопазването се прилагат следните дефиниции за статуса на родените деца:

За живородено се смята дете, което при завършване на бременността, независимо от продължителността ѝ е дало признаци на живот.

Родилен плод с тегло под 600 грама и/или продължителност на бременност под 22 седмици се приема за живороден ако е преживял 3-ия ден от раждането си. За мъртвородено се смята дете, което при завършване на бременността не е показало признаци на живот и теглото му е 600 и повече грама и/или бременността е продължила не по-малко от 22 седмици.

Според наредбата за аборт се смята прекратяване на бременността, когато плодът не е показал признаци на живот и теглото му е под 600 грама и/или бременността е продължила по-малко от 22 седмици. За аборти се приемат също и случаите, при които плодът не е преживял 3-ия ден от раждането си.

Според Наредба № 12 от 21.07.2014 г. за утвърждаване на медицински стандарт „Акушерство и гинекология“ от 2014 г. се прилагат следните нови дефиниции за статуса на родените деца:

"Раждане" е цялостна (включваща плод и плодни придатъци) експулсия или екстракция на плод независимо дали е жив, или мъртъв, който отговаря на следните критерии:

а) телесна маса при раждането 800 и повече грама и/или гестационна възраст 26 и повече гестационни седмици;

б) телесна маса при раждането под 800 грама и/или гестационна възраст под 26 гестационни седмици - при условие, че плодът е роден жив и е живял поне 3 денонощия.

"Жив плод" е плод, който проявява признаци на кръвна циркулация. При липса на такива признаци плодът се обозначава като "мъртъв" (foetus mortuus).

Според новата наредба "Аборт" е загуба или прекъсване на бременност, преди плодът (плодовете) да отговорят на критериите за раждане посочени по-горе.

От 2021 г. според Наредба № 9 от 27.04.2021 г. за утвърждаване на медицински стандарт „Акушерство и гинекология“ от 2021 г. се прилагат следните нови дефиниции за статуса на родените деца:

„Раждане“ е цялостна експулсия или екстракция на продукта на концепцията (плод и плодни придатъци), който е потенциално жизнеспособен по следните критерии:

а) плод от бременност, достигнала срок 25 гестационни седмици и/или при тегло на плода 700 и повече грама;

б) плод от бременност със срок под 25 гестационни седмици на плода след като е преживявал 72 часа (3 денонощия).

„Жив плод“ е плод, който проявява признаци на кръвна циркулация. При липса на такива признаци плодът се обозначава като „мъртъв“ (foetus mortus)

„Аборт“ е загуба или прекъсване на бременност, преди плодът (плодовете) да отговаря на посочените критерии за раждане.

Възрастта на родителите при раждането се изчислява в навършени години въз основа на датата на раждане на родителите и датата на събитието раждане.

В броя на децата на възраст 0 години са включени само живородените през съответната година. Родените в предходни години, но регистрирани през отчетната година деца, са включени в общия брой на ражданията, а са разпределени в съответните възрасти на населението.

Основни показатели

Абсолютният брой на ражданията и родените деца представлява фактическия количествен размер на тези съвкупности. В тях се включват случаите, при които за новороденото дете е посочен настоящ адрес в Р България.

При изчисляване на показателите за раждаемостта се използва съвкупността на живородените деца.

Коефициентът за раждаемост (n) е отношение между броя на живородените деца (N) и средногодишното население (\bar{S}_i) през същата година. Изчислява се в промили-‰ и показва броя на живородените деца на 1 000 души от населението.

$$n\text{‰} = \frac{N}{S} \cdot 1000$$

Средната възраст на майката при раждане на дете се изчислява като средна претеглена величина в интервала между раждането на поколенията на майките и раждането на децата.

$$a = \frac{\sum(x + 0.5)n(x, x + 1)}{\sum n(x, x + 1)}$$

Тоталният коефициент на плодовитост е сумата от повъзрастовите коефициенти за плодовитост през съответната година ($TFR = \sum_{x=15}^{49} nx$). Практически той се интерпретира като

среден брой деца (момчета и момичета), които би родила една жена през целия си фертилен период съобразно повъзрастовата плодовитост през отчетната година. Повъзрастовите коефициенти за плодовитост (nx) се изчисляват като отношение между броя на живородените (Nx) от жени на възраст x -години към средногодишния брой на жените в тази възраст (\bar{S}_x).

$$nx = \frac{Nx}{\bar{S}_x}$$

Териториално разпределение и източници на данни

При статистическата обработка на данните за раждаемостта, ражданията и родените деца са разпределени в регионален аспект според административно-териториалното деление на страната към 31.12. на съответната година (населени места, общини, области и статистически райони) по „настоящ адрес“. Това е адресът, който отговаря на документално заявеното местоживее на лицето.

Източник на данните за ражданията и родените деца е Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението (ЕСГРАОН). Ражданията се регистрират чрез документ-образец ЕСГРАОН-ТДС - "Съобщение за раждане".